פרי הארץ — בלק

מה טובו אוהליך יעקב ופירש"י ז"ל ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה גם פירש"י ז"ל אוהליך בישובן ומשכנותיך בחורבנן גם ארז"ל ע"פ ולא קם נביא עוד כמשה בישראל אבל באוה"ע קם ומנו בלעם ובכדי לפרש הענין ארז"ל אין השכינה שורה אלא על מי שהוא חכם גבור עשיר כו' וכלן ממשה שהיה בו כולן. ולכאורה תמוה הנה מדת הגבורה והעשירות היה חסר לכמה וכמה צדיקים שהשכינה היה שורה עליהם גם קשה כי במאמר ר"פ זריזות מביאה לידי זהירות כו' סוף דבר ענוה ענוה מביא לידי רה"ק נמצא שהדבר תלוי רק בעונה וסדר המדות שמונה והולך ר"פ הנ"ל אבל הענין בכדי לבאר פשוט הוא ע"פ ארז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו ואיזהו עשיר וכו' ופי' הגבורה הוא בלב ולא ביד שהאיש הירא ורך הלבב היה חוזר מעורכי המלחמה והענין הוא כי החסדים המה התפשטות וכמים הנגרים ממקום גבוה למקום נמוך ויורד ומתפשט עד שאינו נראה אבל הגבורות הוא דבר המעמיד ומצמצם וגבול נתן להתפשטות החסדים עד שהוא כעין כלי המגביל ומתגלה לעין כל לכן עיקר ההתגלות הוא בגבורות כידוע וכן דרך ההולדה א"א כ"א ע"י גבורות שהוא ההתגלות וכן היה בריאת העולם ע"י צמצום כידוע ושהוא עיקר הגשמיות והריחוק מהשי"ת הגם כי ידוע שהשי"ת ממלא כל עלמין אבל אינו בהתגלות והנה מי שהוא בעל מעלה חכם או גבור שהמעלה ניכרה ומתגלה בתוכו ממילא מובן הייתו גשם כי ההתגלות הוא גשמית לכן בעל מעלה צריך להחזיר המעלה אל מקום אשר לוקחה משם והוא א"ס ב"ה ע"י מדות הענוה אז נתוסף עליו יותר ויותר בהחזיר הדבר אל שורשו כידוע משאר דרושי' משא"כ בלא"ה הוא נפרד ומגושם ורחוק מה' והנה כתיב והאיש משה עניו מאד כו' מפני שאין הענוה אמיתית אלא לבעל מעלה באמת והוא עניו נגדו יהי' עה"א ובעל הכחות כולם משא"כ מי שהוא ריקן וחסר מכל בלא"ה הוא שפל אנשים ומאי רבות' בענוה וכמו כן הגבורה שהוא בלב להיות עומד ומגביל וכובש את יצרו אינו מתגלה אלא אצל בעל מדות רעות בטבע והוא כובשם משא"כ מי שהוא מוטבע רך וטוב וידוע הוא שעיקר בריאת העולם היה עבור עולם הגשם הזה החומרי אע"פ שהוא גוף קשה אעפ"כ יהיה מלא כה"כ ולכן כל הצמצומים והגבורות היו ג"כ עבור התגלות אלהותו ית' בשפלים התחתונים וממילא משמע ומובן מי שהוא מוטבע בתכלית מדות הרעות והתגבר על יצרו ונגלה כבוד ה' זהו תכלית בריאת העולם שאמר ונעשה רצונו אפי' בגשם היותר תכלית והתגלות האפשרי בתכלית וכמו כן מי שהוא בעל מעלות טובות התכלית וענותן זהו התכלית הנח"ר לפניו ית"ש שהוא ג"כ התגלות לאלוהותו כנז' וכולן היה במרע"ה כידוע מפי ספרים שמרע"ה היה מוטבע בתכלית המדות רעות וכבש את מדותיו לתכלית הטוב האפשרי והיה בעל מעלת האפשרי באדם והיה עניו מכל האדם וזהו שהשכינה שורה עליו שהרי הוא משרה שכינתו ית' בכל הארץ ובכל השפלים מתכלית העומק עד שמי רום רום וזהו דבריהם ז"ל שאין השכינה שורה אלא על בעל המדות והוא עניו אבל ככל חד לפום דרגין דילי' לפי גדולתו וענותנותו ונבין ג"כ סדר ומאמר ר"פ שהענוה מביא לידי רוה"ק

והגבור בגבורתו וכבישת יצרו כל חד וחד לפום דרגי' דיליה והנה ידוע כי אמיתת המוסר ויראת ה' היא יראת הרוממות ירא בושת ואית יראה ואית יראה שהוא יראת העונש וש"ד אשר הביאו חז"ל מפני שלפעמים א"א לכוף את יצרו ביראת הרוממות וצריך לזכור יראת העונש אפי' גדולים וצדיקים כארז"ל ואם לאו יזכור לו יום המיתה ומאמר ר"י דין גרמא דעשיראה ביר והענין הוא שהכל לפי העת והזמן והמקום וחוזק היצר ותקפו הגם שאין יראה זו תכלית אעפ"כ כדי לסור ממוקשי מות ולכוף את יצרו גם זה לטובה ושכינה שרויה ביניהם ולכן א"א לשום אדם לכוין מעשיו ומחשבותיו ודרכיו לדרכי איזה צדיק בכדי שיהי' כמותו מפני שלפעמים לא יועילו לו מוסרי אותו צדיק והנהגותיו ואפי' אדם אחד א"א להיות שוה בענינו ודרכיו ומוסריו יום כיום והכל לפי העת עד שיבא יראת ה' בלבבו ופחד ה' מהדר גאונו באמת ולא בדמיון שהרי ואסלדה בחילה כתיב כאדם הסולד ידו שנבהל ונזדקר לאחוריו מפני הפחד. והנה ידוע שמשה היה דעת של כל ישראל וכנגד היה בלע' הדעת שבקליפה פי' של מחשבת פסול שבכללות ישראל והנה הובא בזהר שהקליפה ג"כ צורך העולם בשביל עונש הרשעים כידוע וכמבואר ג"כ על פסוק בלק בן צפור למה דווקא צפור ע"ש. והנה בלעם שהוא כללות הדעת דקליפה כיון שראה שאין פתחיהו מכוונין זמ"ז פי' שאין היראות של כל א' מכוון לחבירו אבל כל חד לפום דרגא דילי' הגדול לפי גדלו והקטן לפי ערכו מיראת העונש וכמו כן הגדולים לפעמים בעצמן אינם מכוונים כפעם בפעם וכל מגמתם רק להכניס היראה ופחד ה' בלבם ולהשרות שכינתו עליהם כידוע שהיראה נק' פתח ושער וזהו פירש"י ז"ל בישובם וחורבנם שהוא יראת הרוממות ויראת העונש ולכן ראוי שתשרה עליהם שכינה.